

Εκπαιδευτική Εσπερίδα
Αξιοποίηση αυτοφυών φυτών του Κόζιακα
για δημιουργία προϊόντων τοπικής προέλευσης
Επιμελητήριο Τρικάλων
21 Μαρτίου 2019

Ποσοτικός και ποιοτικός προσδιορισμός αιθέριων ελαίων ρίγανης του όρους Κόζιακα (Ν. Τρικάλων)

Κατερίνα Μαργαρίτα Κουκ
Κύρια Ερευνήτρια

ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ
Ινστιτούτο Γενετικής Βελτίωσης και Φυτογενετικών Πόρων
Θέρμη, Θεσσαλονίκη
cook@nagref.gr

Δομή Ομιλίας

- Α. Εισαγωγή
- Β. Επιλογή ατόμων ρίγανης από αυτοφυείς πληθυσμούς, για καλλιέργεια
- Γ. Παρακολούθηση ποιότητας και ποσότητας ρίγανης υφιστάμενων καλλιεργειών
- Δ. Σύνοψη

Α. Εισαγωγή

- Τι είναι ρίγανη
- Αιθέρια Έλαια (ΑΕ)
- Ποσότητα, Ποιότητα Αιθέριου Ελαίου (ΑΕ)
  - Τι είναι και γιατί μας ενδιαφέρουν

Ρίγανη (*Origanum vulgare* subsp. *hirtum*)

- αυτοφυές
- αρωματικό
- περιέχει αιθέριο έλαιο
- αρτυματικό
- γνωστό ως «Ελληνική ρίγανη»

Κύριες ιδιότητες και χρήσεις του ΑΕ ρίγανης

- Ιδιότητες
  - Αντιβακτηριακές
  - Αντιμυκητικές
  - Αντιοξειδωτικές
- Χρήσεις
  - Διατήρηση τροφίμων
  - Φαρμακευτικά προϊόντα

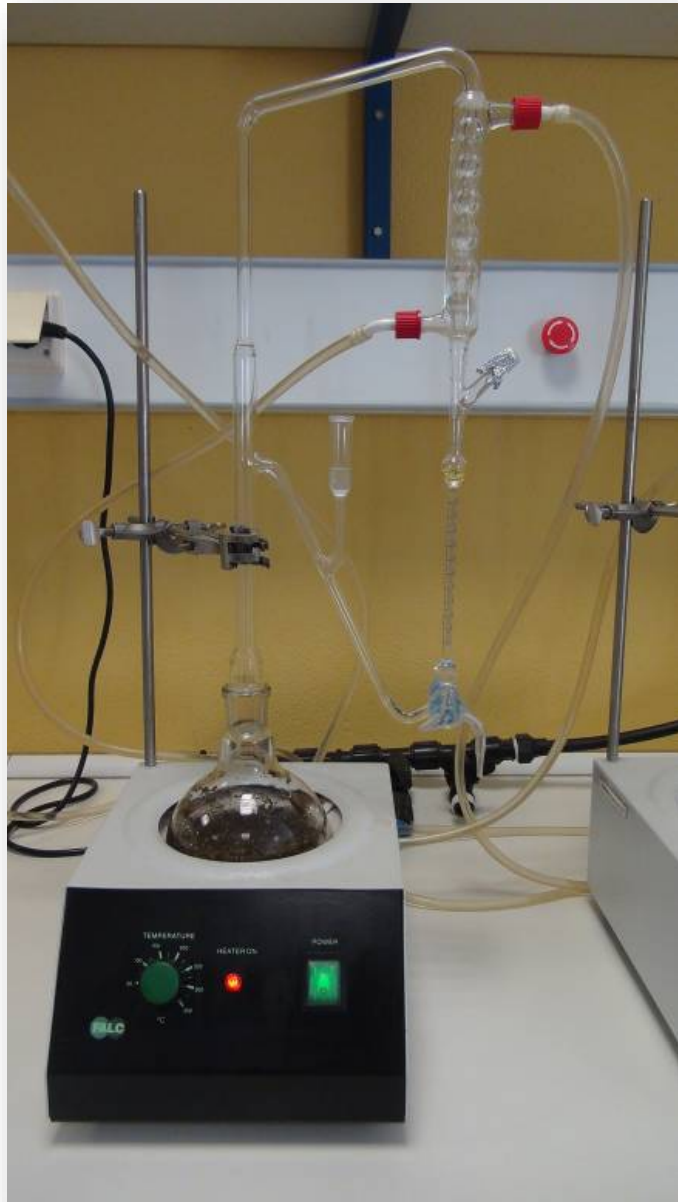
Ποικιλότητα αιθέριου ελαίου ρίγανης

- Η ποσότητα και ποιότητα του αιθέριου ελαίου της ρίγανης ποικίλει με:
  - Την εποχή του έτους
  - Τη γεωγραφική τοποθεσία
  - Το κλίμα
  - Τις καταπονήσεις
- Το αιθέριο έλαιο της ρίγανης ποικίλει σε επίπεδο:
  - Πληθυσμού
  - Ατόμου

Περιεκτικότητα (ποσότητα) αιθέριου ελαίου

- Η ποσότητα αιθέριου ελαίου εκφράζεται ως
  - ο όγκος (mL) του αιθέριου ελαίου ανά 100 g ΞΒ βιομάζας
- Περιεκτικότητα (%)

Προσδιορισμός αιθέριου ελαίου με υδροαπόσταξη

22/3/2019

K.M. Kouk

Ποιότητα αιθέριου ελαίου

- Σύσταση του αιθέριου ελαίου
  - Οι διαφορετικές χημικές ενώσεις που αποτελούν το αιθέριο έλαιο

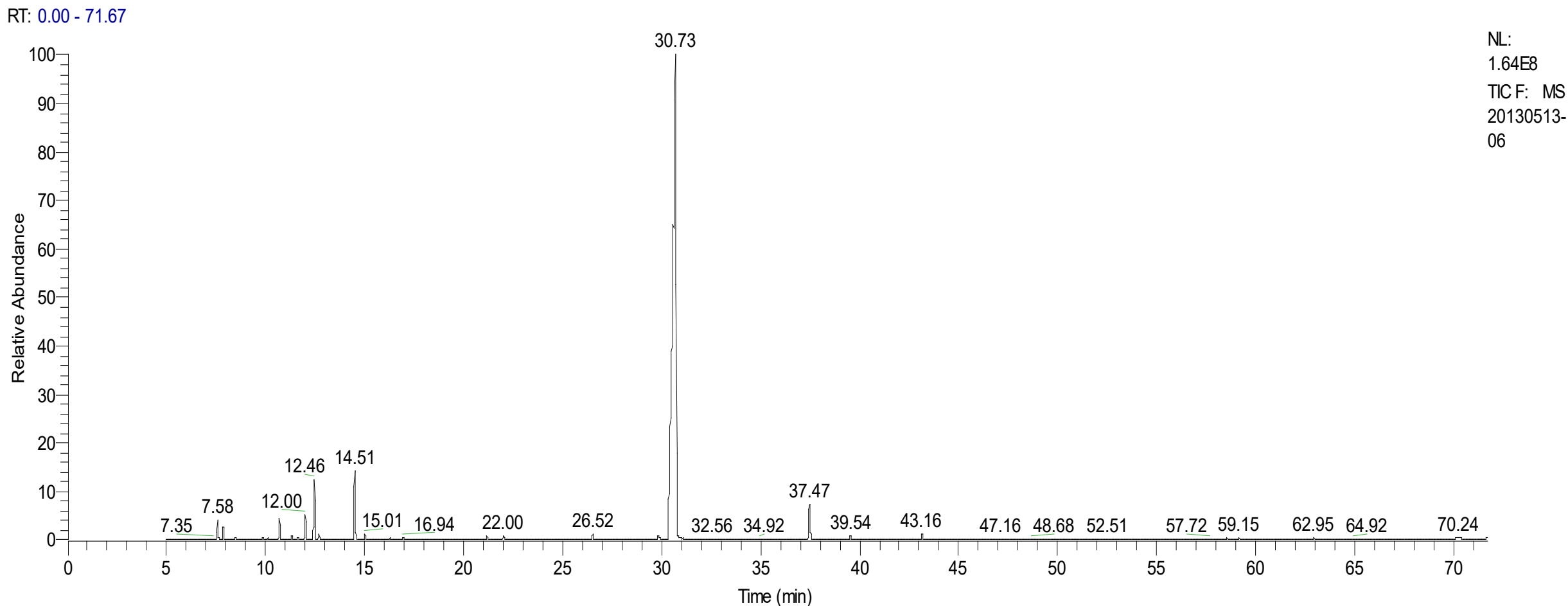
Χαρακτηριστικά των τεσσάρων κυριότερων συστατικών του αιθέριου ελαίου της ρίγανης

	Συστατικό	Kovats Index	Molecular formula	Formula weight
	π-κυμένιο	1024	$C_{10}H_{14}$	134
	γ-τερπινένιο	1059	$C_{10}H_{16}$	136
	θυμόλη	1290	$C_{10}H_{14}O$	150
	καρβακρόλη	1299	$C_{10}H_{14}O$	150

Χρωματογράφημα (TIC, total ion chromatogram) αιθέριου ελαίου ρίγανης (κύριο συστατικό η καρβακρόλη)

\\files.bio.auth.gr\cmcl...\20130513-06

5/13/2013 22:42:56

Η ανάλυση της ποιότητας του αιθέριου ελαίου

- Συμβάλει στην εκτίμηση της εμπορικής αξίας του
  - Σύσταση
  - Νοθεία
  - Άλλο φυτό
  - Αραίωση
  - Προσθήκη συνθετικών συστατικών

Συλλογή αυτοφυών φυτών ή αξιοποίηση της βιοποικιλότητας;

- Η ρίγανη που συλλέγεται από την φύση δεν αρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της αγοράς
  - Καταστρέφει τους γενετικούς πόρους

Συλλογή αυτοφυών φυτών ή αξιοποίηση της βιοποικιλότητας;

- Οι ανάγκες της αγοράς μπορούν να καλυφθούν από καλλιεργούμενη ρίγανη
  - Με επιλογή κατάλληλου ατόμου
  - Αναπαραγωγή του επιλεγμένου ατόμου
    - από ένα άτομο (μητρικό φυτό) δημιουργούνται τα φυτά όλης της καλλιέργειας),
  - Καλλιέργεια στον αγρό
    - ελεγχόμενη ποσότητα και ποιότητα αιθέριου ελαίου
    - ομοιομορφία στην καλλιέργεια

Β. Επιλογή ατόμων ρίγανης από αυτοφυείς πληθυσμούς, για καλλιέργεια

- Συλλογή
- Ανάλυση
- Επιλογή
- Καλλιέργεια
- Εργασίες σε εξέλιξη
  - Αποτελέσματα από την καλλιέργεια

Συλλογή φυτών του είδους *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* από αυτοφυείς πληθυσμούς του Όρους Κόζιακα

Δείγμα αυτοφυούς ρίγανης

Συλλογές- καλοκαίρι 2017

A/A	Κωδικός πρόσβασης	Περιοχή συλλογής	Δείγμα φυτού με ρίζες	Φυτικό δείγμα για αναλύσεις αιθερίων ελαίων	Φυτικό δείγμα για μοριακή ανάλυση
1	17,5998	Περτούλι	1	NAI	NAI
2	17,5999	Περτούλι	1	NAI	NAI
3	17,6000	Περτούλι	1	NAI	NAI
4	17,6001	Περτούλι	1	NAI	NAI
5	17,6002	Περτούλι	1	NAI	NAI
6	17,6003	Περτούλι	1	NAI	NAI
7	17,6004	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	-	-
8	17,6008	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	NAI	NAI
9	17,6009	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	NAI	NAI
10	17,6010	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	NAI	NAI
11	17,6011	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	NAI	NAI
12	17,6012	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	NAI	NAI
13	17,6013	Βαθύρρευμα- 1 ^η θέση	1	NAI	NAI
14	17,6015	Βαθύρρευμα- 2 ^η θέση	1	NAI	NAI
15	17,6016	Βαθύρρευμα- 2 ^η θέση	1	NAI	NAI
16	17,6017	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
17	17,6018	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
18	17,6019A	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
19	17,6019B	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
20	17,6020	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
21	17,6021	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
22	17,6022	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI
23	17,6023	Βαθύρρευμα-3η θέση	1	NAI	NAI

Συλλογές- καλοκαίρι 2017 (Βαθύρρευμα)

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών ρίγανης που συλλέχθηκαν από το Περούλι

Συστατικό	Κωδικός				
	17,5998	17,5999	17,6000	17,6001	17,6003
π-κυμένιο	1,412	1,906	2,03	1,259	4,172
γ-τερπινένιο	3,067	3,348	4,416	3,594	5,168
θυμόλη	0,142	0,185	0,141	0,07	0,174
καρβακρόλη	65,508	78,798	67,034	48,165	76,663
Σύνολο (%)	70,129	84,237	73,621	53,088	86,177
Απόδοση σε ΑΕ (%)	1,25	1,43	0,5	0,5	0,67

- Αναλύθηκαν 5 δείγματα αυτοφυούς ρίγανης από το Περούλι,
- Η περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο κυμαίνεται από 0,5 έως 1,43 mL/100 g ιστού.
- Είναι χαμηλότερη επειδή τα φυτά δεν ήταν σε πλήρη ανθοφορία.
- Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα
- Η καρβακρόλη 48,1 -78,8%
- Η θυμόλη < 0,2%

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών ρίγανης που συλλέχθηκαν από το Βαθύρρευμα-Θέση 1

Συστατικό	Κωδικός						
	17,6008	17,6009	17,6010	17,6011	17,6012	17,6013	17,6014
π-κυμένιο	6,452	5,033	5,88	5,678	4,833	5,049	8,516
γ-τερπινένιο	5,837	4,51	8,18	4,53	3,957	4,629	6,207
θυμόλη	0,148	0,215	0,674		0,211	0,213	0,218
καρβακρόλη	75,603	77,609	75,83	81,029	79,919	78,938	73,64
Σύνολο (%)	88,04	87,367	90,564	91,237	88,92	88,829	88,581
Απόδοση σε ΑΕ (%)	2,39	1,7	4,39	5,63	4,62	4,72	3,71

- Αναλύθηκαν 7 δείγματα αυτοφυής ρίγανης από το Βαθύρρευμα,
- Η περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο κυμαίνεται από 1,7 έως 5,63 mL /100 g ιστού.
- Τα φυτά ήταν σε πλήρη άνθιση.
- Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα
- Η καρβακρόλη 73,64-81,0%
- Η θυμόλη < 1,0%

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών ρίγανης που συλλέχθηκαν από το Βαθύρρευμα-Θέση 2

Συστατικό	Κωδικός	
	17,6015	17,6016
π-κυμένιο	7,211	5,859
γ-τερπινένιο	4,802	14,731
θυμόλη		0,205
Καρβακρόλη	78,73	65,935
Σύνολο (%)	90,743	86,73
Απόδοση σε ΑΕ (%)	3,01	4,91

- Αναλύθηκαν 2 δείγματα αυτοφυής ρίγανης από το Βαθύρρευμα,
- Η περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο κυμαίνεται από 3,01 έως 4,91 mL /100 g ιστού,
- Τα φυτά ήταν σε πλήρη άνθιση,
- Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα,
- Η καρβακρόλη 65,9-78,7%,
- Η θυμόλη < 1,0%

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών ρίγανης που συλλέχθηκαν από το Βαθύρρευμα-Θέση-3

Συστατικό	Κωδικός						
	17,6017	17,6018	17,6019A	17,6019B	17,6020	17,6021	17,6022
π-κυμένιο	10,698	5,233	5,826	5,905	10,029	6,494	6,046
γ-τερπινένιο	9,082	4,733	4,201	8,734	9,586	8,497	8,889
θυμόλη	1,01	0,178	0,169	0,182	0,245	0,479	0,191
καρβακρόλη	67,782	77,508	72,969	73,373	70,256	74,113	75,546
Σύνολο (%)	88,572	87,652	83,165	88,194	90,116	89,583	90,672
Απόδοση σε ΑΕ (%)	1,97	3,15	1,63	3,89	2,11	3,77	2,5

- Αναλύθηκαν 7 δείγματα αυτοφυής ρίγανης από το Βαθύρρευμα,
- Η περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο κυμαίνεται από 1,63 έως 3,89 mL /100 g ιστού,
- Τα φυτά ήταν σε πλήρη άνθιση,
- Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα,
- Η καρβακρόλη 67,7-77,5%,
- Η θυμόλη < 1,0%

Γ. Παρακολούθηση ποιότητας και ποσότητας ρίγανης υφιστάμενων καλλιεργειών

Υφιστάμενες καλλιέργειες ρίγανης και τσαγιού του βουνού

Αγρός 1
(Πύλη, Τρίκαλα)
Ρίγανη

- Εγκατάσταση: Οκτώβριος 2016
- Έκταση: 8 στρ.
- Πυκνότητα φύτευσης: 4.000 φυτά/ στρ. (0,35 x 0,70 μ)
- Σπορόφυτα από φυτώριο

Υφιστάμενες
καλλιέργειες ρίγανης
και τσαγιού του βουνού

- Εγκατάσταση: Σεπτέμβριος 2015
- Έκταση: 10 στρ.
- Πυκνότητα φύτευσης: 4.000 φυτά/ στρ. (0,35 x 0,70 μ)
- Σπορόφυτα από φυτώριο

Αγρός 3
(Βαθύρρευμα, Τρίκαλα)
Τσάι του Βουνού

- Εγκατάσταση: 2015 (500 φυτά), 2016 (4.000 φυτά)
- Έκταση: 1,6 στρ.
- Πυκνότητα φύτευσης: 4.000 φυτά/ στρ. (0,45 x 0,55 μ)

Δείγματα ρίγανης

Αποξηραμένο δείγμα καλλιεργούμενης ρίγανης

Διαχωρισμένο δείγμα καλλιεργούμενης ρίγανης

Αγρός 1 (Πύλη Τρίκαλα)

Αποξηραμένο δείγμα καλλιεργούμενης ρίγανης

Διαχωρισμένο δείγμα καλλιεργούμενης ρίγανης

Αγρός 2 (Γερακάρι, Τρίκαλα)

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών καλλιεργούμενης ρίγανης (2017)

Συστατικό	Αγρός 1 (Πύλη Τρίκαλα)	Αγρός 2 (Γερακάρι, Τρίκαλα)
π-κυμένιο	10,41	9,99
γ-τερπινένιο	7,52	5,99
θυμόλη	0,49	3,47
καρβακρόλη	60,06	69,13
Σύνολο (%)	78,48	88,58
Απόδοση σε ΑΕ (%)	4,24	3,02

- ✓ Αναλύθηκαν 3 δείγματα καλλιεργούμενης ρίγανης για κάθε έναν από τους δύο αγρούς,
- ✓ Η μέση περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο ήταν 4,2% (Αγρός 1) και 3,0 % (Αγρός 2) mL/100 g ιστού,
- ✓ Τα φυτά ήταν σε πλήρη άνθιση,
- ✓ Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα,
- ✓ Η μέση τιμή της **καρβακρόλης** ήταν 60% (Αγρός 1) και 69,1 % (Αγρός 2),
- ✓ Η μέση τιμή της **θυμόλης** ήταν 0,5% (Αγρός 1) και 3,5 % (Αγρός 2).

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών ρίγανης καλλιεργούμενης ρίγανης (2018)

Συστατικό	Αγρός 1 -(Πύλη Τρίκαλα)	Αγρός 2 (Γερακάρι, Τρίκαλα)
π-κυμένιο	10,7	6,4
γ-τερπινένιο	8,6	5,8
θυμόλη	2,9	2,7
καρβακρόλη	62,8	74,3
Σύνολο (%)	85,0	89,2
Απόδοση σε ΑΕ (%)	3,1	3,1

- ✓ Αναλύθηκαν 3 δείγματα καλλιεργούμενης ρίγανης για κάθε έναν από τους δύο αγρούς,
- ✓ Η μέση περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο ήταν 3,1 % (Αγρός 1) και 3,1 % (Αγρός 2) mL/100 g ΞΒ ιστού,
- ✓ Τα φυτά ήταν σε πλήρη άνθιση,
- ✓ Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα,
- ✓ Η μέση τιμή της **καρβακρόλης** ήταν 62,8% (Αγρός 1) και 74,3 % (Αγρός 2),
- ✓ Η μέση τιμή της **θυμόλης** ήταν 2,9% (Αγρός 1) και 2,7 % (Αγρός 2).

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου φυτών ρίγανης καλλιεργούμενης ρίγανης (2017 και 2018)

Συστατικό	2017 Αγρός 1 - (Πύλη Τρίκαλα)	2017 Αγρός 2 (Γερακάρι, Τρίκαλα)	2018 Αγρός 1 - (Πύλη Τρίκαλα)	2018 Αγρός 2 (Γερακάρι, Τρίκαλα)
π-κυμένιο	10,41	9,99	10,7	6,4
γ-τερπινένιο	7,52	5,99	8,6	5,8
θυμόλη	0,49	3,47	2,9	2,7
καρβακρόλη	60,06	69,13	62,8	74,3
Σύνολο (%)	78,48	88,58	85,0	89,2
Απόδοση σε ΑΕ (%)	4,24	3,02	3,1	3,1

Ποσοτική και ποιοτική σύσταση αιθέριου ελαίου εμπορικών δειγμάτων ρίγανης (2017)

Συστατικό	Βαθύρρευμα		Περτούλι		
	ματσάκι	τριμμένη	ματσάκι (1 ^ο δείγμα)	ματσάκι (2 ^ο δείγμα)	τριμμένη
π-κυμένιο	8,71	4,28	5,73	7,68	6,83
γ-τερπινένιο	7,04	3,72	4,18	12,32	2,52
θυμόλη	31,71	2,17	8,1	19,87	4,56
καρβακρόλη	38,91	80,28	67,19	45,52	78,03
Σύνολο (%)	86,37	90,45	85,20	85,39	91,94
Απόδοση σε ΑΕ (%)	2,75	4,16	3,04	4,29	1,69

- ✓ Αναλύθηκαν 5 εμπορικά δείγματα ρίγανης από το Περτούλι και Βαθύρρευμα,
- ✓ Η περιεκτικότητα σε αιθέριου ελαίου 1,7 -4,2 mL/100 g ιστού.
- ✓ Τα δείγματα σε ματσάκι ήταν σε πλήρη άνθιση,
- ✓ Κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν καρβακρόλη σε όλα τα δείγματα,
- ✓ Η παρουσία της θυμόλης ήταν έντονη στα ματσάκια ρίγανης από το Βαθύρρευμα και Περτούλι (έως 31,7%),
- ✓ Το αιθέριο έλαιο των εμπορικών δειγμάτων είχε άλλη σύσταση από αυτό των αυτοφυών φυτών που συλλέχτηκαν από το Βαθύρρευμα και το Περτούλι.

Δ. Σύνοψη

Σύνοψη 1 από 3

- Το αιθέριο έλαιο της αυτοφυούς ρίγανης του όρους Κόζιακα είχε καλή ποιότητα.
  - Η καρβακρόλη ήταν το κύριο συστατικό
    - 16/21 δείγματα είχαν ποσοστιαία συμμετοχή σε καρβακρόλη >70%
  - Η ποσοστιαία συμμετοχή της θυμόλης ήταν < 1,0%.
- Η περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο ήταν καλή
  - έως 5,6 mL/100 g ΞΒ ιστού.

Σύνοψη 2 από 3

- Στη καλλιεργούμενη ρίγανη του Νομού Τρίκαλων το κύριο συστατικό του αιθέριου ελαίου ήταν η καρβακρόλη και κυμάνθηκε από 60 έως 74%
- Η ποσοστιαία συμμετοχή της θυμόλης έφθανε έως 3,5%
- Η μέση περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο κυμαινόταν από 3,0 έως 4,2 mL/100 g ΞΒ ιστού

Σύνοψη 3 από 3

- Το αιθέριο έλαιο μερικών εμπορικών δειγμάτων ρίγανης είχε άλλη σύσταση από αυτή των αυτοφυών φυτών που συλλέχτηκαν από το Βαθύρρευμα και το Περούλι
  - Η παρουσία της θυμόλης στα ματσάκια ρίγανης ήταν μεγάλη έως 31,7 %
- Η σύσταση του αιθέριου ελαίου από τα δείγματα τριμμένης ρίγανης ήταν παρόμοια με αυτή από τα δείγματα που συλλέχθηκαν από το Βαθύρρευμα και το Περούλι

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

